

Виходить що тижня

в неділю.

Адреса редакції
і адміністрації:„Свобода“, Львів,
Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Об'єднання.

ПЕРЕДПЛАТА

вносить в краю: мі-
сячно 80 сот., чверть-
річно 2 зол. 20 сот.
В Америці 2 дол. річно.
Зміна адреси 50 сотників.

Поодинокое чило коштує

20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Перед громадськими виборами на наших північно-західних землях.

Українці Волині, Полісся, Холмщини і Підляшя!

Літом і осінню цього року відбудуться на північно-західних українських землях вибори до сільських і міських громадських рад і до повітових сеймиків. Гмінні (волосні) і повітові вибори це переважна для українського народу справа.

Українці й Українки!

Коли хочете бути господарями в гміні (волості) і повіті,

коли хочете, щоби гмінні ради і повітові сеймики обороняли інтересів українського населення гмін і повітів,

коли хочете справедливо розділу податків, шарварків і підвод,

коли хочете, щоби вийти і солтиси не ділали на Вашу шкоду, а були слугами гміння,

коли хочете, щоби громадські і повітові гроші йшли не на ворожі Вам, а корисні для Вас гвариства і цілі,

коли хочете, щоби пожички із самоуправних шадничих кас йшли до Ваших рук,

коли хочете, щоби гмінні ради і повітові сеймики перестали бути сліпим зняряддям у чужих руках, —

мусите взяти у Ваші руки гмінні ради і повітові сеймики, повітові виділи і самоуправні шадничі каси!

Вибирайте членами гмінних зборів, а опісля членами гмінних рад і повітових сеймиків свідомих, характерних і відважних українців, які

були би не панськими поприхачами, а борцями за народні права!

Не дайтеся залякати ніякими погрозами і поборойте виборчі зловживання! Борючися за здобуття самоуправи, Ви користуєте лише зі своїх прав, а за це ніхто не може бути караний.

Скрізь по гмінах завяжуйте гмінні виборчі комітети! Українські гмінні комітети мають допильнувати, щоби всі українські виборчі пішли до голосування, мають недопустити до виборчих зловживань, мають приготувати листи членів гмінних рад і повітових сеймиків.

Правна порада Українського Національно-Демократичного Об'єднання (Львів, вул. Костюшка ч. 1 А, II. п.) дає всякі інформації й поради в справі громадської і повітової самоуправи.

УКРАЇНЦІ Й УКРАЇНКИ!

Йдіть до громадських і повітових виборів масово, згідно і солідарно одним національним фронтом, а український нарід здобуде громадську і повітову самоуправу!

Українські жінки!

Не забувайте, що Ви маєте в самоуправі рівні права з мужчинами і тому мусите взяти масову участь у виборах та причинитися до нашої перемоги!

Львів, дня 12. червня 1930.

ЗА ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО
ОБ'ЄДНАННЯ:Василь Мудрий, урядуючий містоголова,
Д-р Любомир Макарушка, головний секретар.
ЗА УКРАЇНСЬКУ ПАРЛЯМЕНТАРНУ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЮ:Володимир Целевич, урядуючий містоголова,
Д-р Іван Блажкевич, секретар.

Що діється по наших селах.

У тернопільського воеводи явилися — як доносить „Подільський Голос“ — посол д-р Ст. Баран, сенатор М. Кузьмин і громадянин Я. Миколаєвич в справі теперішніх відносин в нашому селі, що загрожує особистому безпеченству українських громадян і існуванню українських установ. В останніх часах публичне безпеченство в багатьох громадах на Поділлі, де частина мешканців є польської народности, є доважно загрожене. Виною цього сумного явища в таких громадах є все польська молодь, рознуздана і ніким не здержувана, зорганізована формально в організації „Стшельца“, що є напів військовою організацією, якої члени мають часто з цього приводу криси і багнети. Під політичним оглядом стоять вони під впливом відомої нам добре одинки і користуються опікою властей-імучих. Про моральне виховання цієї польської сільської молоді ніхто з польського громадянства не дбає. Росте вона напів дико, в ненависти до української більшости місцевого населення і збільшує число сільських бешкетників, на котрих повоєнне село і так багате.

До недавно причиною спорів, сварок, а часом і бійки між сільською молоддю і в мішаних громадах була дівчина. Міжнародні спори були для неї чужі. Нині не те. Сільська молодь політикує. Тут першенство має польська сільська молодь, що не раз навіть по польськи не уміє говорити і дома з родичами говорить по українськи. Вона є наступаючою стороною в переконанні, що все їм можна робити.

Українська молодь поступає інакше і факти здичиння не є у неї масовим явищем. Радо вона гуртується в аматорські гуртки при читальні Просвіти, охоча до хору і оркестри, бажала би мати і свою бібліотеку, а передовсім бажала би згуртуватися в руханково-пожарничих товариствах як Сокіл або Луг і виховувати тут свої громадянські прикмети. У тих своїх шляхотних змаганнях наша молодь стрічає перепони, очевидно не з боку українського громадянства. Товариства Сокіл або Луг, а навіть не раз читальні Просвіти закриваються на чийнебудь донос і то-

ді українська молодь є позбавлена свого культурного осередка і поневолі свою молодецьку енергію спрямовує у небажаний для нас напрям.

Непоборими перешкоди стоять не раз на шляху українського патріотичного виховання сільської молоді. За ношення вишиваної сорочки і синіх шарварків карають староства гривною або арештом. Наші сусіди не оставляють не раз в спокою навіть могил українських жовнірів, як це було в Романівці пов. Теревовля, біля Зборова і т. д. тому, що цими могилами, як дорогими історичними пам'ятками хоче заілюватися місцеве українське громадянство, а передовсім українська молодь. Тай пам'яткові панцизні хрести, що стоять вже від 80 літ, колять очі сусідам і польська молодь їх збезечує, як це було перед кількома тижнями в Романівці пов. Тернопіль, де польська місцева молодь з „Стшельца“ під проводом заступника вїта знищила український напис на хресті і герб льва, що були там від перших літ скасування панщини.

Навіть найменші діти з діточих садків Рідної Школи і їх учительки не є вільні від нападів. Приміром цього є село Драганівка пов. Тернопіль, де місцеві польські парубки напали дня 23. травня ц. р. і побили учительку з дітчого садку п. Анну Жавську, а місцевий управитель школи п. Зазуля вибив одного ученика за це, що позичив книжку з дітчої бібліотеки місцевого кружка Рідної Школи.

Коле їх навіть українська команда т-ва Луг при гашенні вогню, як це було в Ярославичах пов. Зборів, кажучи, що команда при гашенні вогню повинна бути тільки польська. В тій самій, майже чисто українській громаді, Стшелец дістає від громадської ради на приказ зборівського старости кусень громадського пасовиска для вправ, а староста приказує, ще цю площу бідній громаді власним коштом опарканити.

Про всі ті факти пишуть часто українські газети, вношено навіть у сеймі інтерпеляції, але ми не чували, щоби влада їх розслідила і виновників укарала. І якраз ця безкарність сіль-

ських бешкетників спід польського патріотичного стягу спричинює те, що відносини на селі, де є хочби горстка поляків, стають з кожним днем що раз більше невинними. Простий вїт в Дарахові пов. Теревовля загазує українцям традиційну процесію під пам'ятковий хрест панцизний дня 16. травня ц. р., кажучи, що на таку процесію треба дозволу староства.

Ті сумні події нашого сучасного життя і положення на селі в тернопільському воевідстві, яких українське населення не завинило, ані не спровокувало, було причиною, що згадана депутация явилася у п. Мошинському, котрий як воевода відповідає за правопорядок у свому воевідстві. Пос. д-р Баран, а опісля сен. Кузьмин навели воеводі Мошинському цілий ряд фактів, з яких декотрі згадано вище, звертаючи його увагу на збереження правопорядку і охорону українського населення та правно існуючих українських установ перед нападами і бешкетами польських сільських шибайголов, бо інакше українське населення буде змушене хопитися самооборони, бо такі факти як напад Стшельца в Цеброві на учасників посвячення Нар. Дому в Цеброві 25. травня ц. р. і його некультурна поведінка на очах поліції в правовій державі повинна бути немислима.

Нависли чорні хмари.

Президент польської держави скликав письмом з 12. ц. м. сенат на надзвичайну сесію на день 18. червня ц. р. Це найважніша новина у внутрішній польській політиці.

Недавнє відложення польського сейму уряд пояснив тим, що на основі конституції сейм і сенат мають радити одночасно. Тоді 38 сенаторів з опозиції зажадало скликання сенату. Якби уряд хотів триматися своїх слів, то повинен би позволити також радити сеймові, тимбільше, що час відложення сеймової сесії кінчиться з днем 22. червня. Однак на це не заноситься, як видно з письма, яке премієр Слабек вислав маршалкові сенату Шиманському. В цьому письмі премієр Слабек зробив сенаторам докір, що сміли критикувати президента держави, та поучив їх, що конституція не вимагає того, щоби сейм і сенат були скликані одночасно.

Зі всего того видно, що уряд задумує зробити кінець обом законодавчим тілам. Якщо сенат навіть зійшовсяб на наради, то дуже коротко, щоб тільки змінити закон про дрібних державців (в користь діличів) та затвердити кілька міжнародних умов. А зараз потім мають бути розв'язані обі палати та розписані нові вибори. Дехто каже, що ледви чи уряд схоче ризикувати виборами, з яких вийшовби з ще меншим числом своїх прихильників. Тому правдоподібніше, що уряд відложить ще раз обі палати або як їх розв'яже, то не подасть речинця нових виборів. Цей останній випадок опозиція називає вже тепер замаскованим державним переворотом і готується до оборони.

Цєю обороною має бути конгрес, який шість опозиційних партій, т. зв. центролів, скликає на 29. червня до Кракова. У відозві сказано, що конгрес хоче між іншим, щоби в Польщі запанував закон і порядок; щоби підставою правління були права для всіх, а не самоволя одиниці та її прихвостнів; щоби населення через своїх представників мало право контролю державної господарки та щоби ця господарка забезпечила робітникам і селянам працю та добробут, а вкінці, щоби військо стояло здалека від політики. Цей крок опозиції називають вже „польським Виборгом“, в порівнянню з російською думою, яка, розв'язана царським урядом в 1906 р., зійшла на наради у фінляндському місті Виборзі.

Покищо боротьба йде тільки по газетах, але чи до польського Виборгу дійде, залежить від самого уряду. Він старається всіма способами внести кість незгоди в блок хлопських партій, а в остаточному разі силою не допустити до ворожого конгресу.

Українська еміграція.

1. Передвоєнна еміграція.

Еміграцією називаємо виїзд людей з краю до іншої держави, щоби там постійно або часово перебувати. Є це суспільно-економічне явище серед кожного народу, а викликає його перелюднення або господарські та політичні потрясення.

В Європі перші зачали емігрувати англійці, еспанці, португальці і французи. Ті чотири народи відкрили і колонізували нові частини світа, Америку та Австралію, і запанували в них. Зі зростом населення в інших краях Європи починається еміграція всіх європейських народів до чововідкритих країв. Емігруючи до нових частин світа, вони заставали вже готову державну машину, уладжену згаданими чотирма народами, і тому в дальших поколіннях винародовлювалися в користь цих народів.

Інакше було з українським народом, що застелює східні сторони Європи. Українці здавна колонізують східні полосу своїх земель і заселяють Херсонщину, Катеринославщину, Харківщину, Донщину, Кубань і Приволжє. Еміграція до цих земель була зовсім відрухова, самочинна і безплярна.

Коли з упадком старої Польщі частина української землі опинилась під Австрією, а решта під Росією, еміграція українського населення розділилась на дві течії: на схід і на захід. Українці під Росією як до 19-го віку так і далше колонізують землі, положені на схід від етнографічної української території і в цей час повстає ціла сітка українських колоній на Кубані, Кавказі, Ставропольській області, по обох боках ріки Терек аж до Каспійського моря, в околицях Царицина, коло устя Волги, в Казакстані вздовж залізничного шляху Самари, Оренбург до границі Туркестану. Колонії ті були вже в 1914 р. такі густі і приплив українського населення такий сильний, що скорше чи пізніше мусять дістати український характер.

Крім того йшла ще еміграція в Туркестан, на Сибір та Зелений Клин, і то вже за починком і при матеріальній допомозі російського уряду.

Друга еміграційна течія, що захопила населення Волині, Полісся і Холмщини, була звернена на захід: до Канади і Бразилії. Однак спершу була це еміграція слаба і викликана природними силами, лише еміграційними агентами.

Українська еміграція з бувшої Австрії, а саме з Галичини, Буковини та Закарпатської України спрямувалась відразу на захід. Була це зарібкова еміграція до Німеччини і заморська. Заморська еміграція йшла до Зєдинених Держав північної Америки, Канади, Бразилії та Аргентини. Найскорше почалась еміграція із Закарпатської України та йшла тільки до Зєдинених Держав північної Америки. Яка сильна вона була, видно з того, що на 600 тисяч теперішньо-

го населення Закарпатської України є тепер пів мільона людей з тої країни в Зєдинених Державах. Причиною того явища була перелюднення та гнет угорського уряду. Осідаючи в Америці густою масою, ті емігранти охоронились перед винародовленням і витворили сильну національну організацію, зложеною з різних економічних та суспільних установ. До цієї організації належить майже ціла еміграція Закарпаття, не піддаючись поділові на ріжні партії і секти, як це сталося з еміграцією з Галичини і Буковини.

Другою з черги була еміграція з Галичини і Буковини, яка йшла до Зєдинених Держав Північної Америки, Канади і Бразилії а в послїдних часах перед війною до Аргентини.

Як еміграція з Підкарпаття так і з Галичини, а пізніше з Буковини, була еміграцією дикою, незорганізованою. Вона була викликана економічними причинами і роботою корабельних агентів. Але тією еміграційною струєю не цікавилася українська суспільність, полишаючи емігрантів опіці еміграційних агентів. Нарід, їдучи за море, був полишений сам собі і був ошукуваний через всіх, хто лише того хотів. Не диво, що емігранти, приїхавши на місце, не мали ні звідки поради, поселювалися там, де ходили заняття, кожний окремо а не як інші народи компактною масою. Це було причиною, що емігранти з Галичини і Буковини з перших 20 літ еміграції були майже цілком страчені для народу як під економічним так і національним оглядом.

Другим краєм, куди звернулася течія української еміграції з Галичини і Буковини, була Канада. Струя ця прямувала до трьох західних провінцій Канади, а саме до Монітоби, Саскачевану і Альберти. Прямувала вона до цих провінцій тому, що канадський уряд старався заселити емігрантами з Європи безлюдні провінції. Коли українська еміграція до Зєдинених Держав була зарібковою еміграцією, і вся лишалася в промислових центрах, даючи лише малий відсоток українських фермерів, то в Канаді в цих трьох провінціях, де не було майже жадних міст, українська еміграція була виключно поселенчою і осідала на фармах. Фабрик в цих трьох провінціях не було тоді майже ніяких, а праліс одержували емігранти даром або за безцін. Відмінно до Зєдинених Держав емігранти потворили в Канаді густі колонії з компактними українськими масами і в цей спосіб лишилися при своїй народности.

Третім краєм, куди йшла українська еміграція, була Бразилія. Еміграція ця була викликана агентами корабельних товариств і була цілком дика, обчислена на обман і визиск.

За „Укр. Емігр.“

Тиждень емігранта у Львові.

Розпочався 9. ц. м. богослуженнями та звернув увагу всего громадянства без ріжниць народности на важну справу еміграції людей, для яких нестает місця в рідному краю, по селах і містах. Кожного дня був відчит про якусь еміграційну справу а по кінах виголошувало короткі промови про значіння суспільної опіки над емігрантами. По місті збирали пожертви на викінчення Еміграційного Дому у Львові.

В суботу відбулось посвячення цього величавого дому, положеного, як відомо, при вул. Вишневецьких, при участі міністра праці і суспільної опіки Пристора, всіх трьох східно-галицьких воеводів і інших урядових достойників. Посвячення довершили польський архієпископ Твардовський та український єпископ Будка. Прибувших гостей вітав урядово

Великий національний здобуток.

В Дрогобичі відбулося 9. ц. м., в другий день Зелених Свят посвячення нового дому української гімназії під управою Рідної Школи. На свято прибув перемський єпископ Коциловський і почав його Службою Божою, на якій проповідь виголосив о. ігумен Галушинський. Опісля рушив величезний похід, в якому взяло участь майже все свідоме українське громадянство Дрогобиччини в числі яких двадцять тисяч народу. Явилися всі українські організації від наймолодших до найстарших, а з кожного села по кількисот людей. Був це величавий перегляд організованої національної сили.

Похід станув на площі перед гімназією і почалось посвячення, якого довершив єпископ Коциловський в супроводі численного духовенства. Співав хор міського „Бояна“. Після по-

воевода Голуховський. В імени уряду промовляв мін. Пристор. Управитель дому д-р Вишенський відчитав ерекційний акт, підписаний учасниками свята і його вмуровано в стіну. Вкінці відкрито памяткову таблицю з написом, в якому зазначено, що цей дім виставлено старанням Еміграційного Уряду на кошт держави при співпраці двох польських еміграційних товариств, одного жидівського та „Товариства опіки над українськими емігрантами“.

Тогож дня вечером була конференція в справах еміграції при участі представників товариств опіки над емігрантами, польськими, українськими та жидівськими.

Тиждень емігранта закінчився в неділю академією в ратуші, на якій між іншим був відчит про опіку над емігрантами та дякувано проф. Семірадському за його довголітню працю на полі еміграції.

свячення голова комітету будови д-р Ільницький передав готовий і посвячений дім Рідній Школі. Єпископ поблагословив велике діло і в короткій промові вказав на його значіння. Від Головної Управи Рідної Школи голова радн. Кокорудз привітав гімназію в новому будинку і побажав їй тепер ще більшого розвитку. Іменем місцевого Кружка Рідної Школи промовляв голова д-р Пацлавський і переймаючи гімназійний будинок в посідання, подякував усім, хто причинився до його здвигнення. Вкінці промовив дир. Станімир від повітової кооперації.

Українська гімназія Рідної Школи в Дрогобичі остає від п'ятиох років під управою дир. В. Кузьмовича і завдячує йому свій незвичайно високий рівень. А українське громадянство Дрогобиччини, що власним коштом побудувало величаве приміщення для цієї гімназії, може бути гордим на свій великий здобуток.

Міське самоврядування.

На засіданню міської ради у Львові 10. ц. м. докінчено вибір президії міста. Попереднього разу вибрано президента міста, яким став, як відомо, інженір Бжозовський, цим разом вибрано чотирох віцепрезидентів. Стали ними: 1) Францішок Іржик, власник механічної фірми; 2) Віктор Хаес, власник банкової кантори і голова жидівської віроісповідної ради; 3) інженір Михайло Кольбушовський, бувший бурмістр Коломиї і віцепрезидент інженірської палати та 4) д-р Вавжинец Кубаля, бувший урядовець міністерства скарбу. Всі належать до т. зв. міського господарського клубу, що визнає тільки інтереси польського населення.

Поверх 50 тисяч українського населення не має ані достаточного представництва в міській раді ані нікого в президії міста. Міське самоврядування у Львові, створене латаним способом іменування і вибору, служить тільки інтересам пануючої народности і зовсім не відповідає поняттю самоуправи, опертої на справдішньому стані населення.

Збіжова політика уряду.

Економічний комітет при Раді міністрів у Варшаві радив минулого тижня над дальшою збіжовою політикою. Як відомо, дотеперішня політика польського уряду була недоцільна і замість поправити тільки погіршила положення хліборобів. Економічний комітет рішив підтримувати дальше інтереси продуцентів при помочи вивозових премій. Значить, уряд хоче улекшити вивіз збіжя за границю та підтримати висші ціни в краю, звертаючи граничні мита тим, що вивозять. Однак вивіз має знаходитись в руках окремих експортних організацій, яким будуть призначені ріжні полєкші. Скуповуванням збіжя від продуцентів мають зайнятися окремі промислово-збіжові заведення, що дістануть на це кредит з державної каси. Чи широким масам хліборобів така збіжова політика принесе яку користь? Дотеперішня практика не віщує ніяких користей на будуче. Скористають тільки великі вивозові підприємства, а незорганізовані маси дрібних хліборобів будуть дальше визискувані збіжовими торговцями та їх посередниками. Скористають, як звичайно, спекулянти пани а не продуценти селяни.

Память про недавнє минуле.

У Львові відбувся 7. червня ц. р. зїзд понад 50 українців, що в часі світової війни були мешканцями великого австрійського табору в Гмінді. Після панахиди за померших гміндівців відкрив наради єпископ д-р Бучко, що повітав присутніх іменем Комітету для здвигнення пам'ятника в Гмінді і згадав про 11.000 українських могил, що є вимовним свідомством мук і горя нашого народу в цьому великому таборі для галицьких виселенців.

Виголошено два реферати, в яких пригадано злиденне життя наших виселенців у цьому таборі та культурно-освітню працю серед них. В уяві зібраних пересунулись всі страхїття війни, а зокрема жахливий стан по перехідних станіцях і тимчасових таборах для переселенців і втікачів. В третьому рефераті подано дотеперішні заходи Комітету в справі будови українського пам'ятника в Гмінді і намічено плян дальшої праці для придбання фондів на ту ціль.

Присутні зложили добровільні датки на будову пам'ятника і наложили на всіх бувших гміндівців обовязок збирати дальші жертви на ту ціль. Плянується також скликати ще один масовий зїзд гміндівців з участю широких селянських кругів.

Строгі засуди.

Перед судом присяжних у Львові станули минулого тижня чотири жиди, обвинувачені за державну зраду, якої допустилися тим, що як члени „Комуністичної партії Західної України“ видавали комуністичні відозви і поширювали їх серед війська. На підставі голосування присяжних суддів трибунал засудив трьох із них: урядника приватного Самуїла Югенда, студента політехніки Нафталія Попера і приватного гімназиста Ізраїля Гірша на кару смерти. Всі мають по 22 роки. Є це найгострійший засуд, який видав досі львівський суд за комуністичну агітацію. Серед жидівського населення викликав він велике вражіння. Оборона зголосила касаційний відклик.

Легіднійше випала розправа перед трибуналом присяжних суддів проти 22-літнього столаря Мойсея Зігмана також за поширювання комуністичних відозв. Той дістав 5 літ тюрми.

По широкому світі.

РУМУНСЬКИЙ КОРОЛЬ Карло II став легким коштом і без великого труду героєм дня. Ще недавно вигнанець, якому десять літ не вільно було вернути до краю, сьогодні король, якому клоняться ціла Румунія, забувши на всі його молодечі гріхи та промахи. Навіть ліберальна партія, що найбільше причинилась до його вигнання, зложила йому чолобитність, з виїмком кількох непокірних проводирів, що волять тепер виїхати за границю. До непокірних належить також його жінка Олена, яка не може простити своєму чоловікові ганебної зради в користь якоїсь любовниці і не хоче згодитись на уневажнення свого розводу. Однак Карло дає собі і тут раду, бо уневажнив всі державні акти, які проголошено після його резигнації з престолу в 1926 р. а тимсамим і його розвід з жінкою, отже княгиня Олена хоч не хоч є дальше його законною жінкою, якій надав тепер титул королеви. Взаємні перепросини є тепер питанням недалекого часу. На чолі румунського уряду стоїть дальше провідник селянської партії Манів, який найбільше поміг Карлови вернути додому і тому буде тепер ще більшим паном положення. Новий король заповів, що буде продовжати дотеперішню заграничну політику Румунії та причиняться до збереження миру в Європі. Коронація його відбудеться в осени, коли вже зможе виступити разом з жінкою.

ІТАЛІЙСЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАГРАНИЧНИХ СПРАВ Гранді відвідав минулого тижня Польщу і звернув увагу ширшого світа на дальші пляни італійської заграничної політики. Вправді урядово пишуть, що це була собі звичайна гостина у найвищих достойників польської держави, а в публичних розмовах Гранді тільки за певнював вічну приязнь і охоту співпрацювати з Польщею для задоволення мира і світового добра, але з голосів світової преси видно, що за кулісами цієї гостини обговорено важні справи європейської політики, а саме тиху італійсько-французьку війну та справу західних польських границь, які хочуть змінити в свою користь німці. У зв'язку з тими справами Італія хоче приєднати Польщу, Австрію, Мадярщину і Румунію до своїх політичних плянів, яким між іншим є потрібна перемена малярської республіки в монархію, хоча цьому противиться покищо Румунія. З Варшави міністер Гранді поїхав до Відня, де стрінувся з тамешніми політичними верхами, а з Відня має удатись до Будапешту.

В ІНДІЯХ настав хвилевий спокій, але тільки з причини великих дощів, що треватимуть довгий час. Дотеперішні заворушення були дуже криваві, в боях з англійським військом і поліцією впало кільканацять тисяч індійців, ще більше сидить арештованих по тюрмах, але хвилевий спокій не означає зовсім кінця боротьби індійських племен за незалежність. Готовний їх провідник Ганді написав у вязниці до англійського віцекороля лист, в якому жалує, що боротьба зійшла на дорогу насильства, але рівночасно заповідає, що при теперішньому опорі англійської влади ця боротьба буде вестися до крайности і всіма можливими способами. Положення англійців погіршилось, бо до індійців браміністів пристали також індійці магометани, яких англійці старались доси держати осторонь від боротьби.

З КИТАЙСЬКОГО ВУЛЬКАНУ. Бої між північною армією і південною йдуть дальше. Північна армія заняла без опору Цінанфу, давнішу столицю провінції Шантун. Підчас недавньої битви під Сінченном згинуло 20 тисяч повстанців, 10 тисяч взяли до неволі, а 15 тисяч піддалося добровільно. Міністер заграничних справ янкінського уряду заявив, що ручить за безпеку життя і власности чужинців, які мешкають у провінціях, захоплених війною.

ДІТИ ВИМИРАЮТЬ З ГОЛОДУ. Офіцер армії спасення, Мекенці, що повернув недавно з Китаю до Лондону, оповідає про страшний голод в Китаю. Останньої зими згинуло там понад 20 тисяч дітей з голоду і холоду. Богатші китайці вимінjali коло 60 тисяч жінок і дітей за харчі в ціні по три долари від голови.

Честилюбиві китайські генерали ведуть до мову війну, а нещасне населення вмирає з голоду.

Пекольні машини.

Із Сербії доносять, що в почекальні залізничного двірця вибухла пекольна машина, наслідком чого згинув один чоловік а три особи потерпіли рани. Дві години пізніше вибухла друга пекольна машина перед двірцем, коли уїждив поспішний потяг. Крім того найдено пекольну машину, що вибухла у хвилі, як хотіли її розібрати. Четверта пекольна машина вибухла на кінці міста. Три останні машини не зробили ніякої шкоди. Все те наслідки політичних порухів.

Вісти з Радянщини.

НЕВДАЧА УКРАЇНІЗАЦІЇ. Уряд Радянської України звільнив цілий склад комісії для українізації, бо переконався, що вона майже нічого не зробила. Урядовців, що знають українську мову, щораз менше. На 100 урядовців ледви 10, а декуди ще менше знає українську мову. Особливо малий відсоток українців урядовців, що займають вищі становища. Все те прямо осмішує радянську національну політику і тому визначено нову комісію для переведення українізації державних установ. Головою цієї комісії став Затонський, якому надали великі повноваження. Вводженню української мови в армії та творенню українських формацій противився найбільше Якір, командант української воєнної округи і тому вища військова влада відкликала його з цього становища.

МОРСЬКІ ЗБРОЄННЯ. В південній Україні і на Чорному морі переводять більшовики великі зброєння. На чорноморському побережжю між Одесою і румунською границею будують твердині. З Італії приїхали два кораблі з водними літаками. До Севастополя приїхав новий командант чорноморської флотії Вікторов і має піднести більшовицьку боеву справність на морі. На конференції моряків комуністів він сказав, що з огляду на небезпеку війни треба збільшити силу чорноморської флотії, яка в майбутній війні буде мати рішуче значіння.

ВІЙСЬКО ПРОТИ КОМУН. У Барішполі коло Києва прийшло до кривавої сутички з приводу відбирання землі під колективи. Тисяч жінок напало на рільну комісію, побили її та поломали мірничі прилади. На другий день у Барішполі прийшло військо, щоб успокоїти населення. Жінки й діти говорили воякам: „Ви наші брати, обороніть нас від комуни!“ Вояки не хотіли стріляти в товпу і зробили віче, на яким ухвалили резолюцію з домаганням, щоби війська не вживати проти селянства та взагалі не переводити колективізації по селах. Після віча вояки браталися зі селянами. 4-ий полк піхоти влада за те все розформувала.

РОЗСТРІЛИ НА УКРАЇНІ. Більшовицькі газети доносять про численні розстріли на Україні. В Миколаєві розстріляли селянина Пахтина, що агітував проти колективізації. У Винниці розстрілений селянин Мишка за підпал сільради. В Харкові розстріляли 4 селян, що вбили комуніста Івченка.

Бандитський напад.

Дня 10. червня ц. р. відбулося в селі Завізію шаківця. По вічу відвезло посла двох селян, а шаківця. По вічу відвезли посла двох селян, а саме Юрко Копчак і Михайло Маркуц до села Терки. На вертаючих звіттам вночі через село Волковня до Завізію обох цих визначних селянських діячів напала шайка бандитів, укрита за плотом і побила їх градом каміння так, що тільки чудом спаслися від смерті. Оба є сильно побиті, оден в голову і лице, а другий в ноги і коліна. Бандити не пощадили навіть коней і так сильно покалічили і потовкли їх камінням, що на місці звалилися з ніг.

Треба зазначити, що село Волковня має всего 10 процент поляків, однак і ця горстка під проводом управителя фільварку і бувшого жандарма старалась розбити згадане посольське віче в Завізію і чинно зневажати посла Тершаківця. Коли це їм не удалося і віче перемінлось у величаву українську маніфестацію, хтось із поляків села Волковні пімстився на згаданих патріотах-селянах за те, що вони сміють закладати кооперативи і пропагувати просвітянський рух. Нападени подали команді поліції в Райським імя одного з бандитів, однак поліція доси не перевела слідства.

Хто робить доріжню?

Господарське життя в Польщі стоїть перед дальшим погіршенням. Заноситься на підвишку цін на підставові промислові продукти, а саме залізо і цукор. Тоді, коли з причин грошевої скрути і загального зубожіння внутрішнє заповідування на промислові вироби упало, польський промисл знає тільки один спосіб рятунку: підносити ціни. Зачувати, що уряд вже згодився на підвишку цін залізних товарів, а в справі підвишки цін цукру ведуться переговори між урядом і цукровим промислом. Замість взятися гостро до фабрикантів, змусити їх до знижки теперішних промислових цін і облегшити положення хліборобів, що найбільше потребують промислових товарів, уряд іде на руку великим промисловцям і підбиває дальше дорожнечу. І то робиться тоді, як промислові товари скрізь за границею значно дешевші ніж в Польщі а в Німеччині ціни заліза в останньому часі спали. До чого це доведе? Коли скінчиться це розмикання ножиць, що віддаляє інтереси міста від села?

Б Л І Д Н І Ц Ю

БРАК КРОВИ УСУВАЄ
М-ра КРИШТОФОРСЬКОГО
ХІНОВО-ЗАЛІЗИСТЕ ВИНО

з орлом на еспанській малядзі
управильніше жіночі недуги, додає сили, збільшує апетит, причинює крові, поліжницям дивно скоро привертає сили, а спеціально поручають його лікарі в грудних недугах, по перебутих тяжких недугах, при загальному ослабленні, обірванні, бракові охоти до життя, нудоті, помороках, фізичному й умовому вичерпанні. Можна купувати в апіках й дрогеріях, де немає замовляти прямо з фабрики у власному інтересі, щоби устеретися перед підірками — **жадати виразно**

М-ра КРИШТОФОРСЬКОГО
ХІНОВО-ЗАЛІЗИСТЕ ВИНО
з орлом.

Ціни з оплаченою поштою й опакуванням є слідуєчі:

2 пл. менш зл. 6 | 5 пл. менших зл. 13—
1 „ подвійна „ 5 | 5 „ подвійних „ 22—

Р Е В М А Т И З М

гостець, постріл, ісіхяс, ломання, натяження, кольки з перестуди, біль голови, зубів, катар, перестуду, болі шлунка, корчі й ін. усуває

PAIN EXPELLER З ОРЛОМ

виробу М-ра Криштофорського

Можна купувати в апіках і дрогеріях, де немає замовляти прямо з фабрики — у власному інтересі, щоби устеретися перед безвартісними підірками, жадати виразно Pain Expeller з Орлом виробу М-ра Криштофорського — наслідкування енергично відкидати.

Ціни з оплаченою поштою й опакуванням є слідуєчі: 2 пл. зол. 4.50 | 10 пл. зол. 17—
5 „ „ 9.50 | 20 „ „ 31—

ПОРУЧАЄ

FABRYKA CHEMICZNA

Mr. KRZYSZTOFORSKI, Tarnów 7.

Зі страху перед кривавою владою.

З потягу, що їхав з Варшави до Москви, вискочив коло стації Біла Підляська службовець радянської торговельної місії в Парижі, Михайло Наумов з ранами на тілі. Приведений до залізничного уряду сказав, що вертає до Москви на приказ радянської влади, яка закидає йому протибільшовицьку діяльність. Разом з ним їхав представник чрезвычайки, що пильнував його на кожному кроці. Здогадуючись, що більшовики його розстріляють, він рішився не вертати до Москви і перед границею хотів відобрати собі життя. В тій цілі завдав собі сцизорином кілька ран у груди, а коли чекіст відобрав йому ніж, Наумов вискочив із потягу, щоби піддатись під опіку польської влади. Тимчасом чекіст поїхав сам дальше.

Не хотять служити більшовикам.

Радянський торговельний представник у Франції, Гольдштайн, відказався вернути до Москви і зрікся своєї служби, на якій був пять років. Так само кількадесять радянських службовців у Персії, що займали ріжні дипломатичні становища в Персії і на близькому Сході, не хочуть вернути до Радянщини.

В справі регуляції покутських рік.

Польсько-румунська комісія обіздила в часі від 5—15 червня пограничне Покуття, щоби визначити точно польсько-румунську границю. Комісія оглянула сторони Черемоша і Прута та великі шкоди від недавньої повені. Комісія рішила, що конче треба порозумітися з румунським урядом в справі регуляції Черемоша, щоби недопустити до дальшого знищення. Те саме торкається Прута. Крім того комісія відвідала весь граничний Дністер, який також треба урегулювати. Дальший хід справи залежить від становища обох інтересованих урядів.

Людський приховок.

Оголошено урядове обчислення в справі прибуту і відбуту населення в Польщі. З тих обчислень показується між іншим, що з року на рік щораз більше людей жениться. Коли в 1925 р. побралося в цілій Польщі 238.582 пари, то в 1929 р. було вже 300.625 нових подруж.

Щодо дітей, то за останніх 7 літ уродилося 6 мільонів 964 тисяч 975. За той час вмерло 3 мільони 376 тисяч 320 людей. Отже приховок або приріст населення по кінець минулого року вносив 3 мільони 588 тисяч 655 душ. Кілько з того приросту припадає на українців, обчислення не подають.

На жаль багато з того приховку марнується з причини зростаючої нужди населення

НОВИНКИ.

— Градова буря навістила знов Косівщину, а саме: Косів Старий, Микитинці, Вербовець, Смідну і Пістинь. Шкоди величезні, бо зовсім знищені засіви, особливо пшениця і жито, а також сади.

— Самосуд. В селі Білгородка пов. Дубно були часті крадіжки на шкоду місцевих мешканців. Крали особливо дріб, телята, а навіть коні. Господарі завели окрему нічну варту і врешті зловили злодія на горячому вчинку. Був це Аксентій Миколайчук, караний вже в'язницею. На вість про зловлення злодія збіглася товпа людей і так довго били його чим попало, доки не сконав. Учасників самосуду арештовано.

— Що може божевільний. В Конюхах пов. Березани живе 41-літній Василь Колісник, чоловік несповна розуму, якого родина хотіла віддати на лічення до Кульпаркова, але лікар сказав, що він здоров. Дня 6. ц. м. він виострив московський штик, напав на жінку і вбив її на місці, пробивши кілька разів у груди. Потім утік у ліс, блукав цілий день, аж вкінці утопився в ставі коло Урманя.

— Убивства. В Довгій Войнилівській пов. Калущ застрілив Мих. Барановський в часі суперечки Мих. Адамського і зголосився на поліції, яка його арештувала. — Ізраїль Бігер з Коломиї пробив ножем смертельно Івана Гуцуляка з Оскресинця.

— І нащо вони вчилися? На Високім Замку у Львові застрілився 26-літній судовий практикант А. Шпет. Перед самогубством заложив собі петлю на шию та прив'язав до гиялки. Коли вистрілив, повис на шнурі і згинув. В останнім часі вчився до докторату. Відобраз собі життя з нужди. — В парку коло вул. Пелчинської у Львові застрілився Кость Оконь, студент медицини.

— Свинська зараза шириться у виленському воевідстві. Доси згинуло поверх 1.000 свиней, а коло 5.000 є заражених.

— Огні. В стайні Івана Волощака в Ямнім пов. Камінка Стр. вибухла пожежа, наслідком чого згоріла ціла загорода з худобою а також лусідна хата. Згорів також півторарічний хлопець Волощака, що спав на візку у стодолі. Огонь викликав 7-літній хлопець Іван Клин, бавлячись сірниками.

— Радянський післанець вбийником. В Празі нашли 12. ц. м. убитого в ювелірському склепі свого батька В. Говерду. Склеп був ограблений. Поліція кинулася за якимсь чоловіком, що утік перед нею і почав стріляти. Заступив йому дорогу один офіцер, що вів відділ вояків, і ранив його з револьвера. Раненого відставили до шпиталю, де він заявив, що зветься Воловик і є курером (післанцем) радянської місії в Празі. Він заперечив свою участь в грабежі склепу Говерди, хоча при ньому нашли більшу частку зарібаних дорожочинностей.

— Дівчина дивогляд. До шпиталю в Колошварі привезли одну дівчину, що виросла на 2 і пів метра висока і все ще росте, хоч має 28 роки. Лікарі думають тепер, що робити, щоб дівчина більше не росла.

— Катастрофа в школі. В одній народній школі в Харкові давали протирелігійну кітзову виставу. З причини недбалства запалилися фільма і викликала серед публіки великий переполох. Діти кинулися до дверей, а що сая находилася на третім поверсі, наслідком нагопу завалилися сходи. Згинуло 28 дітей, тяжко ранених було 10, а багато легше ранених.

— Жертви грому. В околиці Лінкепінг у Швеції ударив грім в компанію скорострільів, що вправляли підчас бурі. Командант згинув на місці, а двох старшин і п'ятьох вояків тяжко поразило.

— Як море горіло. На Атлантийським океані коло північної Америки наїхав серед мряки пасажирський корабель „Ферфекс“ на корабель, що віз нафту. Корабель з нафтою зачав горіти, а що горюча нафта вилялася на пасажирський корабель, багато людей стануло в огні. Пасажиря, на котрих горіло вбрання, скочили в море, однак горюча нафта розлялася також на поверхню води і нещасливі потопилися серед огню. Так згинуло кільканацять людей. Корабель з нафтою згорів і пішов на дно.

— Нечуваний злочинець. Арештований в німецькому місті Діссельдорфі злочинець Петро Кіртен признався до 60 злочинів, між іншим до 11 убийств і 20 підпалів, яких допустився в останньому часі. З давніших злочинів пригадує собі, що в Турингії вбив дві жінки і пробував убити чотири особи.

Тиждень емігранта у Львові.

— Скажені корови. В селі Негівцях, на Закарпаттє, захорували три корови на скаже-

нину і покусали більше як 20 людей. Покусаними занялися лікарі.

— Небезпечна яма. В селі Нивах пов. Рава руська два злодії, Домбек і Мастикаш, сховалися перед поліцією в старій копальні вугля і вдусилися газами. Поліція приказала яму закопати.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол Вол. Целевич.

Що мають робити громадські ради, коли вийти не хочуть вносити відклики від рішень повітових відділів про незатвердження громадських бюджетів?

Як звісно, коли повітовий відділ не затвердить громадського бюджету, чи то тому, що відділ править счеркнення видатків, прим. підмог на українські товариства, чи то тому, що відділ жадає вставлення нових видатків, громадська рада може внести відклик від рішення відділу. Лучається у нас таке, що вийти всупереч ухвалі громадської ради про внесення відклику не хотять вносити і підписувати відклики. Таке нехтування вїтими ухвал громадської ради є протизаконне. Проти такого поступовання вїта, що не виконує ухвал громадської ради, слід внести жалобу до воевідського відділу з домаганням покарання вїта. Але це ще не все. Всі громадські радні, які голосували за внесенням відклику, мають внести і підписати відклик. В самому відклику слід зазначити, що вїт всупереч ухвалі громадської ради не хоче внести і підписати відклику. Точніші інформації про ту справу і зразки відкликів містяться в книжці посла В. Целевича: „Громадська самоуправа“. Інформації відносять до всіх українських земель.

В справі податку від вітраків.

Деякі сільські гміни на північно-західних українських землях накладають на вітраки (вітрові млини) фержавний податок від неживимостей.

Таке поступовання є протизаконне. Вітраки на селі підпадають під поняття промислових заведень звязаних з рільною продукцією і як такі є вільні від податку на основі постанов § 2 розпорядку президента з 17 червня 1924.

Уневажнення вексля.

Запит: Агент загального заведення обезпечень від огня взяв невиконаний а підписаний вексель. Опісля він виповнив вексель на квоту вищу від умовленої. Чи можна уневажнити такий вексель?

Відповідь: На основі польського векселевого закону з 14 листопада 1924. невиконаний а підписаний вексель родить зобовязання лише на випадок його виповнення. Одначе колиби підписаний на вексли доказав, що вексель виповнено незгідно з умовою, тоді вексель не зобов'язує. Цей заміт можна лише тоді піднести, коли векселя не пущено в обіг. Проти того, що виповнив вексель на вищу квоту, можна також внести донесення до суду о обман.

Вісти з „Рідної Школи“.

I. Половина року, що є підготовкою до ювілейного року (1931) „Рідної Школи“, незабаром мине. За той час ще тільки деякі Кружки предложили Головній Управі свої проекти ювілейних обходів. Над цєю справою слід поважно застановитися в кожній місцевості. Плян ювілейних обходів мусить бути так продуманий, щоб його переведення не кінчилося на шумних поверховних парадах, але щоб вони закріпили вагу „Рідної Школи“ як установи, яка йде в перших рядах у боротьбі за рідне шкільництво. Справою ювілейних обходів займуться в першу чергу Повітові Кружки „Рідної Школи“.

II. У звязку з ювілейним роком „Рідної Школи“ ухвалено проголосити конкурс на текст і музичний уклад гимну „Рідної Школи“, на зразок віконої наліпки та ювілейної металевої відзнаки (Умови конкурсу подасться до прилюдного відома).

III. Ухвалено рішучий спротив проти винайому дому „Рідної Школи“ в Зборові на цілі, які не мають нічого спільного з „Рідною Школою“, бо такий винайм унеможливувавби в будучности „Рідній Школі“ користуватися тим домом. У цій справі вислано відповідне письмо на місце.

IV. Для „Рідної Школи“ зложено до каси Головної Управи в квітні ц. р. 8.830 зол. 78 сот., з того зі Сх. Галичини 8.489 зол. 82 сот., а зпоза Галичини 340 зол. 96 сот. У травні зложено 14.743 зол. 98 сот., з того зі Сх. Галичини 13.675 зол. 28 сот., зпоза Галичини 1.068 зол. 70 сот.

V. У справі зовсім непедагогічного поступовання управителя школи в Драганівці (пов. Тернопіль) п. Зазулі супроти дітей і провідниці дїточого садка в тій місцевості та в справі побиття тої вчительки внесено до шкільної кураторії у Львові відповідне письмо з домаганням покарати виновників.

З господар. практики.

Чи можна пчолам взяти матку а дати їм іншу?

Пасічник може взяти кожному пневи матку і змусити пчоли прийняти другу матку, але повинен знати, як і коли це робити. Треба пам'ятати, що пчоли мають до плідної матки дуже велике привязання, а молода матка не має у них так довго значіння, доки не заплідниться. Вони мало про неї дбають і прив'язуються до матки плідної тим більше, чим вона старша. Отже коли возьмемо пчолам матку молоду, до того і не плідну, то можна їм зараз дати другу матку, якубуть, плідну чи неплідну, навіть замкнену ще в маточнику, а пчоли її напевно приймуть.

Якби ми взяли пчолам їх стару матку, все одно, чи вона є плідна, чи неплідна, то не приймуть жадної іншої, навіть матки плідної, поки тамтої не забудуть. А на те, щоби забули, треба часу довшого або коротшого, залежить від того, чи пчоли є в улию зарібленим, чи в порожнім. Коли пчоли є в улию зарібленим і мають черв, отже і надію, що вигріють собі матку молоду, то не забудуть давньої матки скорше, як за дві доби. Не можна їм давати другої матки скорше, як по 48 годинах, і то треба її ще замкнути на два або три дні до клітки, щоби до неї привикли, інакше можуть її стяти. Коли пчоли без матки є в порожнім улию або в посудині, пр. свіжо зібраний рій або вигнаний, котрий матки не має, то досить потримати пчоли завязані або заситковані через ніч, а на другий дені приймуть вже з охотою каждую матку, яку їм дамо, все одно плідну, чи молоду неплідну. Тоді не треба її замикаати і до клітки, але пустити цілком свобідно межі пчоли а вони її певно не зітнуть, бо не мають черви, не мають надії на іншу матку. Розуміється, що такі сироти пчоли мусять бути завязані або заситковані, бо як ні, то не маючи матки, вернулуби на старе місце або порозлітались по пасіці.

Коли пасічник назбирає потроха пчіл з ріжних пнів, що мають плідні матки, зробить рій і зсиле ту збиранину до купи, тоді приймуть пчоли зараз каждую дану їм плідну матку. Вони є межі собою в таким замішанню, що про давні свої матки забувають. Молодої, неплідної матки такі зсипані пчоли зараз не приймуть, лише греба їх подержати в порожнім улию або начинню через 12 годин а тоді пізнають, що вони сироти і приймуть матку навіть неплідну. Поки пчоли в зарібленим улию мають свою власну матку стару, все одно добру чи злу, хочби і ялову або трутову, то не приймуть ніякої другої матки і найлучшої, лише зітнуть її сейчас, а свою оставлять. Хотячи їм дати іншу матку, треба насамперед стару матку забрати, вичекати дві доби і щойно тоді дати лучшу нову матку. З цієї причини і пчоли, котрі мають трутвіку і навикнуть до неї якби до правдивої матки, рідко коли приймуть зараз матку, хочби найлучшу і плідну, тільки її зітнуть а трутвіку оставлять.

М. Бардега.

ДОПИСИ.

ДРАГАНІВКА пов. ТЕРНОПІЛЬ. Культурно-освітня праця з перешкодами. Село бідне і під культурним оглядом занедбане. Тому тернопільський кружок „Рідної Школи“ вислав сюди учительку в цілі отворення дїточого садку. Все це сталося за дозволом відповідних властей. Здавалось би усе гаразд. Може де інакше і було так, але не в нас на „кресах“. З перших днів побуту роблено учительці всякі перешкоди. Управитель школи, якийсь Зазуля, заборонив дітям у школі заглядати до садку. Грозив, щс учительку разом з ними замкнуту до криміналу. А коли стрів на дорозі дитину Льва Піговського, сина Михайла, що несла під пахою свою книжочку, то дитину набив і найгострішими словами зганьбив. Може ці рядки допоможуть цьому панові до авансу. Не знати вже чи у звязку з цими виступами управителя, чи з власної пильности ватага замаскованих посіпак напала вечером дня 23. травня ц. р. на повертаючу до дому учительку і страшно її побили. Так само побили дяка Якова Боруха і його виховницю, що й шли разом з нею. Люди пізнали одного з напасників. Є ним Ян Хронік. Щож коли поліція не вважала потрібним занятися тою справою. Цеж потерпіли українці. Відомий.